

DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA NARODNEGA ODBORA

Štev. 7

Dachau, dne 9. maja 1945

Broj 7

GOVOR MARŠALA TITA NA DAN POBEDE.

ZAJEDNIČKI PROLIVEJA KRV - FRAG I BRANIK NOVE ZAJEDNICE - ŽRTVE ZA JEDINSTVENU ZEMLJU - NAŠI SU VEČITI SPOMENICIPOSLE POBEDA U RATU - POBEDE U MIRU

BEOGRAD, 9. maja—Cela Jugoslavija proslavlja danas pobeđu nad silama mraka i neprijateljima čovečanstva. Iz svih krajeva naše zemlje stižu izvoštaji o oduševljenim manifestacijama, u kojima se ogledaju ne samo olaksanje i sreća zbog prestanka ratnih strahota i stupanja u vreme mira i izgradnje, nego i jedinstvo i bratstvo svih Jugoslovana. Dan pobeđe i mira otvorilo je u Beogradu maršal TITO govorom preko radla. Tom prilikom, pobedonosni maršal i predsednik jugoslovenske vlade rekao je:

BEZUSLOVNA KAPITULACIJA EVROPSKOG FAŠIZMA

"Narodi Jugoslavije! Vojnici, podoficiri i oficiri! Radnici, seljaci i građani! Danas, 9. maja, slavimo pobeđu nad najvećim agresorom u Evropi. Admiral Dönitz naredio je juče svima nemačkim vojnim sragama, da se predaju savezničkim silama Sovjetskoj Uniji, Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Državama. Nemački predstavnici potpisali su Instrument o kapitulaciji juče rano ujutro, tačno u 2,41 minut, u glavnom stanu generala Eisenhowera. Nakon 49 meseci napornih borbi završili smo ovaj rat s potpunom pobedom u zajednici sa našim savezni-

cima. Nekada strašna sila sada je skršena. Oni, koji su hteli da ustanove novi poredak nasilja i nepravde, propali su. Ali ova borba progutala je desetine miliona ljudskih života. Nemačka je vodila rat i u pozadini, protiv nevinog stanovništva, protiv svih onih, koji nisu bili za novi poredak. Wešta, kao što su Jablanovac i Jasenovac, treba da nam budu opomena, da preduzmemo sve, da se ovako nešto nikad više ne pojavi. Vojnici, podoficiri i oficiri! Svi vi, koji ste izdržali u borbi sa neuporedivo nadmoćnim neprijateljem, bili ste primer Evropi i njenim podjarmljenim narodima.

NOVA JUGOSLOVENSKA ARMIJA - BRANIK JEDINSTVA

Svoje zadnje kapi krvi, vi ste prolivali od 1941 godine, zadajući nemilosrdno udarce zajedničkom neprijatelju. Vaši pali i izginuli drugovi većiće ce živeti u srcu naših naroda. Zelengora, Kozjak, Bosna i Neretva biće većiće spomenici vama i vašim drugovima. Nova jugoslovenska armija, koju vi sačinjavate, a koja je izvojevala veliku pobeđu, ostaće nepokolebiva. Vi ste uz jeku topeva iskivali novu

jugoslovensku armiju. Ona ce biti branik tekovina vaše borbe. Naša brata u Istri, Primorju i Koruškoj upiru oči u vas, očekujući, da budete branioci njihove slobode. Srbi, Hrvati, Slovenci, Muslimani, Macedonci i Crnogorci, konačni poraz najvooe agresorske sile, one sile, koja je htela, da nas zari i uništi, došao je. U društvu sa fashištkom Italijom, Nemačka je pokušavala, da vas razjodini i podvoji, kako bi Vas oslabila. Vaše oduševljenje za pravednu stvar i ljubav prema otadžbini, sprečili su planove neprijatelja. Vi sto danas ujedinjeni u jednoj novoj srećnijoj Jugoslaviji. Mi danas živimo u novoj, demokratskoj i federativnoj Jugoslaviji. Zato treba da zahvalimo hrabrosti naše armije i njenoj požrtvovnosti i veri u pravednu stvar. Danas slavimo veliku pobedu, pošto smo savladali veliko zadatko. Ali, u miru nas čekaju istotako značajni uspjesi, na da na drugim poljima. Pred nama se nalazi velik zadatak izgradnje nove države. Treba da živimo u jedinstvu i bratstvu, tako da nas nijedna sila neće moći srušiti, ali zato su potrebni napor i svih naših snaga. Na dan pobe upućujem pozdrave zahvalnosti Crvenoj Armiji, velikom organizatoru pobe Staljinu i Sovjetskoj Uniji, hrabrim savezničkim armijama i svima ujedinjenim narodima, a naročita narodima na Balkanu. Neka to bude dan nadahnuća za našu budućnost.

NE OKETAJTE IZGRADNJE ZAJEDNIČKOG DOMA

U veri, da tumačim želje svih naroda Jugoslavije, želim da naša zemlja ostane jednodušna, kao sto je bila za vreme rata. Svima onima, koji su se borili u službi okupatorja, ustašima, četnicima i drugima, naredjujem, da odmah polože oružje. Sve oružje, municija, kao i ostale zalihe ratnog materijala, moraju se odmah predati jugoslovenskoj armiji. Graditelji nove Jugoslavije neće nikome dopustiti, da ih smeta u izgradnji njihove domovine. Svima vojnim jedinicima jugoslovenske armije naredjujem, da odmah razoružaju sve vojne formacije, koje se ne nalaze u okviru naše redovne vojske. Živela nepobediva Crvena Armija, živela savezničke armije Velike Britanije i Sjedinjenih Država. Živela federativna, demokratska Jugoslavija, živela bratstvo jugoslovenskih naroda - Smrt fašizmu, sloboda narodu.-

LONDON, 9. maja. - Angloški kralj Jurij VI. je poslao ob proslavi zmage jugoslovenskomu regentskomu svetu čestitku, v kateri izraža svojo zahvalo jugoslovanskim narodom za izredno požrtvovalno sodelovanje v vojni, kar je prinosilo zavezniškim narodom tako veliko in slavno zmago.

BEGRAD, 9. maja. - Čišćenje ozemlja okoli Ilirske Bistrice in Pazina v Istri je končano. V tankajšne gozdove se je bilo zataklo veliko število Nemcev; skupno število ujetnikov znaša v omenjenih sektorjih 26.000 mož. V Trstu, Istri in ostalem osvobojenem Primorju je bilo doslej ujetih 44.000 nemških vojakov in častnikov.

LONDON, 9. maja. - Čete VI. angleške oklepne divizije so danes zasedle Celovec in Muto v Zilski dolini. Prav tako je bil zaseden tudi Spittal na Dravi, važno železniško križišče, kjer se je nahajalo veliko taborišče vojnih ujetnikov.

TRIUMF MIRU PO VSEM SVETU

MOSKVA, 9. maja - Današnji dan je proglašen kot " dan zmago " ki ga slavi vsa Sovjetska zveza v vseh svojih republikah, vseh mestih in vseh krajih svojega ogromnega teritorija.

MOSKVA, 9. maja. - Vest o zmagi se je v glavnem mestu sovjetske zveze razširila danes okrog 1,00 ponoči. Predsednik Unije, Kalinin, je takoj odredil državni praznik, moskovski

patriarh pa je ukazal, naj se v vseh molitnicah po državi izvrše zahvalne božje službe.

NEW YORK, 9. maja. - Prezident Truman je izjavil na včerajšnji novinarski konferenci v Washingtonu, da bo Amerika brez odmora z vsemi silami nadaljevala borbo z Japonci, da tudi na daljnem Vzhodu privede vojno čimprej do zmagovitega konca. Včeraj je praznoval Truman svoj 61. rojstni dan. Prejel je od vseh navzočih pristrčne čestitke.

LONDON, 9. maja. - Včeraj zvečer je govoril angleški kralj Jurij VI. Naglasil je pomembnost zmage, toda podčrtal je, da bi ostala brez haska, ako ne bomo plodove zmago prenesli na temelju tradicij in dobre volje v dejanja, ki naj človeštvu prinesejo lepše dneve, kakor so bili dosedanja.

LONDON, 9. maja. - Včerajšnja večerna slavnostna razsvetljava londonskega mesta je pressegala vsa pričakovanja. Vso noč je valovila ogromna množica ljudstva po mestu in občudovala krasoto razsvetljave. Pred palačo Buckingham, kjer se je moral kralj Jurij noštetokrat pokazati razigranim množicam, je vladalo tako vrvenje, da še nikoli tega.

SAN FRANCISCO, 9. maja. - Zunanji komisar Sovjetske zveze, Molotov, je govoril včeraj na mirovni konferenci ob proslavi zmage in je poudaril, da so sedaj zagotovljeni razvoju človeštva mirnejši dnevi, ki bodo gotovo prinesli bogate plode vsem ljudstvom na svetu.

RIJ, 9. maja. - Papež je danes izdal poslanico na svet. V njej naglašja, naj bi zahvalna molitev ob koncu bojev v Evropi prinesla tudi skorajšno dokončanje vojne v Aziji v znamenju pravice.

ZADNJI DAN VOJNE

MOSKVA, 9. maja. - Maršal Stalin javlja v svojem dnevnem povelju, da so čete maršala Konjeva zasedle Prago.

MOSKVA, 9. maja. - Dnevno povelje maršala Stalina javlja, da so sovjetske čete zadnji dan evropske vojne zasedle še preostali del Saksonske. S tem so padla tudi mesta Draždane, Misno (Meißen) in Freiberg. Istočasno so prešle ruske čete preko čehoslovaške meje na jug in zasedle Teplice-Sanov. Od tam prodirajo dalje proti jugu na Čelnik.

MOSKVA, 9. maja. - Odredi rdeče armade so prodrli v območje Gradca, glavnega mesta Štajerske. Prav tako je zasedeno nižjeavstrijsko mesto Hollabrunn.

MOSKVA, 9. maja. - V bližini Linca se je izvršila združitev III. ameriške armade z odredi ruske vojske maršala Tolbušina. S tem je vsa bivša Avstrija zasedena po zavezniških četah.

PRAGA, 9. maja. - Nemška letala so danes navzlic premirju trikrat bombardirala mesto Čelnik.

SAN FRANCISCO, 9. maja. - Predsednik mednarodne konference v San Franciscu, ameriški zun. minister Stettinius, je na včerajšnji seji odredil enominutni molk v počastitev spomina vseh borcev, padlih za pravico in svobodo. Delegati vseh držav so polni pietete do preminulih junakov izpolnili željo predsedujočega.

SAN FRANCISCO, 9. maja. - Pričakuje se, da bosta sovjetski zunanji komisar Molotov in podpredsednik angleške vlade Attlee kmalu odpotovala domov.

NARODNA VLADA V ZAGREBU

BEGRAD, 9. maja. V Zagrebu je bila ustanovljena Narodna vlada za Hrvatsko. Anto Pavelić je pobegnil z Nemci proti severu.

VELIK MITING JUGOSLOVANSKE MLADINE

Pred 2. blokom je bil danes dopoldne velik, nad pričakovanje uspel miting jugoslovanske protifašistične mladine, ki so se ga udeležili tudi številni tovariši drugih narodov. Mladi pevci so zapeli "PARTIZANKO", nakar je tov. Rijavec otvoril zbor. Po nagovoru predsedujočega so zborovalci pozdravili zastopnike Avstrijske, luksemburške, češko-slovaške, sovjetske, poljske, in italijanske mladine. Posebno navdušenje je vzbudil zastopnik ruske mladine tov. Nikolaj Spitalni, ki je rekel med drugim: V radostnih dneh osvobodjenja izpod jarma fašizma vam želimo srečno vrnitev in še dolga leta plodovitega dela za prospeh domovine. Se te neje stisnite vrste okrog vašega voditelja za izpolnitev kulturnih, gospodarskih in političnih nalog, vabim vas v Sovjetsko zvezo, učiti se živeti, delati, boriti se in zmagati. Po vzklikih Titu in maršalu Stalinu je zaključil s pozivom: Naj živi večna bratska zveza mladine vseh slovanskih narodov. Številno je bila zastopana zlasti poljska mladina, katere govornik je naše omladince pozdravil kot sinove naroda, ki se mu je divil ves svet, ker se ni vdal nasilju. Poljaki so zapeli več svojih pesmi, nato pa še nase "PO JEZERU" v slovenskem jeziku. Zastopnik Španije je poudaril, da je španska mladina z napetostjo zasledovala razvoj našega osvobodilnega gibanja, ker je sama doživela doma podobno borbo. O razvoju protifašističnega mladinskega gibanja pri nas sta govorila tov. Rijavec in Simić, tov. Godec in Lavrač pa sta učinkovito recitala "Aškerčevo" "Mi vstajamo" in Kajuhovo "Slovensko pesem". Na koncu je spregovoril nekaj ognjevitih besed tov. Mušič, nakar je bil s partizansko pesmijo zaključen lepo uspeli zbor.

ZASTOPNIK SOVJETSKE ARMAD EDE NAMI

Včeraj popoldne je po taboriščni cesti privozil avtomobil, ki so ga na mah obstopila množice pripornikov. Ulica je v trenutku vsa oživela in iz tisočih grl se zadoneli gromki klici: "Hura! Hura!" V avtomobilu se je dvignil, veder in nasmejan eleganten ruski oficir, kapitan Sovjetske armade Ščerbakov, kateremu so veljale te spontane in prisrčne manifestacije razgibanih množic pripornikov vseh narodnosti, še posebej ruske in ju-

LONDON, 9. maja. - Čete VII. ameriške armade so na Tirolskem ujele Hermana Göringa in maršala Kesselringa.

goslovanske. S kratkimi, udarnimi besedami se je simpatični kapitan vidno ginjen zahvalil za toli mogočne izraze ljubezni, kar je množico vnovic podžgalo v pravcati orkan navdušenja. Zatem se je kapitan v spremstvu tov. Andr. Aleksandroviča Kajgarodzeva odpravil v prostor Mednarodnega komiteta, kjer se je udeležil kratke seje. Spet so ga spremljevali navdušene evacije, ko je odhajal, da danes ali jutri vnovic obišče taborišče. Zastopnik našega Novinarskega odseka tov. Brinar je uglednega predstavnika Sovjetske armade pozdravil in kapitan Ščerbakov mu je v razgovoru izjavil, da je taborišče obiskal kot član Sovjetskega poslanstva v Parizu, ki ga je upolnomočilo, da pripravi vse potrebno za čimprejšnji povratek ruskih političnih jetnikov v domovino.

RATIFIKACIJA MIRU

BERLIN, 9. maja. - V Berlin so prispeli zastopniki angleške in ameriške vojske, da v imenu svojih armad prisostvujejo svečanemu podpisu ratifikacijskih listin k kapitulacijskemu zapisniku, napravljenem v glavnem stanu generala Eisenhowerja v Reimsu. Ruska vojska je priredila gostom ogromen sprejem. Opolnoči so se zbrali predstavniki zavezniških vojsk pri maršalu Žukovu, ki jih je nad vse lepo pozdravil. Potem je maršal odredil, naj ob 0,10 minut vstopijo delegati poražene nemške vojske. Točno ob odrejenem času so stopili v dvorano feldmaršal von Keitel, admiral Friedeburg in general pehote Stumpf. Žukov je povzel besedo in opozoril Nemce, da so prišli k podpisovanju instrumenta o kapitulaciji celotne nemške oborožene sile pred zavezniki. Stavil je vodji nemške delegacije, maršalu Keitelu troje vprašanj: ali je delegacija prejela besedilo pogodbe, ali ga je dobro razumela in ali je pripravljena, da ga podpiše. Ta vprašanja so zastopniki angleške in ameriške vojske ponovili. Na Keitelovo zatrdilo se je podpisovanje pričelo in je bilo končano točno ob 0,45. Nato je maršal Žukov pozval Nemce, naj zapuste dvorano.

REPORTAŽA O KREMATORIJUMU

Odlazim u sobu za mučenje. Tu je "Gestapo" mučio svoje žrtve i iznudjivao priznanja. Sada više nema ni krvavih žila, nema ni instrumenata za mučenje. Inkvizitori današnjice su sve sklonili pre nego što pobegnu sa pozornice sramote i užasa. Jedan od mučitelja je bio bivši kapo Emil što je ispod broja nosio zeleni trougao - oznaku kriminalca. Kriminalac je pobećao sa svojim kriminalnim poslodavcima. Ali zemlja je okrugla. On i njegovi gospodari dobiće zasluženo!

Iz sobe mučenja što su je ispunjali strahotni krici i stonjanje žrtava ulazi se u sobu što su je ispunjavali otrovi. To je gasna komora. Patos je obložen ciglom, strane emajliranim pločicama. Plafon je nizak i rukom se može dohvatiti. Na plafonu su šest otvora sličnih tušovima za kupanje, samo što su ugradjeni unutra i ravni sa donjom površinom plafona. Na patosu su 6 otvora sa rešetkama za kanalizaciju. Zatim postoje naprave za ventilaciju sa mnogo cova i kompliciranim mehanizmom sa signalima. Na stoni je jedan posebni otvor sa spravama za posmatranje žrtava što se guše, propinju u satan-skoj komori napunjenoj otrovima. "Govali su i nekim injekcijama. Mislim da su bile cijankalij" - kaže moj pratioc.

Odlazim prema starom krematorijumu. U njemu su 2

peći. Pošto se produžice uništenja proširilo, Hitlerovi direktori su proširili fabriku uništenja i saizdali onaj veliki krematorijum. Otvaram vrata peći. Na rešetkama stoje debele naslage sagorelo hartije od popola krvavih dokumenata. "Tri dana su neprekidno palili" - izvoštava Dömsar. Krvavi plamen od krvavih dokumenata se je ugasio. Ostao je samo krvavi pepeo. Ali plamen mrtvo i prezrenja je upaljen u srcima onog velikog i poštonog dola čovečanstva, koje je rešeno da spali otrovno infekciono seme fašizma i nacionalsocijalizma, koje je počelo da razjeda organizam čovečanstva.

Ispod zalosnih smrek stoje kućice sa munclijom, koju su zločinci skrivali tu uz sami lager, kojeg su saveznici čuvali od bombardiranja kao zenicu u oku. Oko starog krematorijuma su kokošinje i sanduci za zečeve, gde je komandant logora vodio svoje gospodarstvo, tu u senci krematorijuma. Kapitalistički materijalizam i pohlepa za bogaćenjem je krvave i prijave sapo Naciista inspirisao, da princip Zla priznaju kao svoj program.

Pri rastanku pitam pratioca koliko loševa leži u onoj tri katakombe. Kaže, da ih je preko 2 hiljade. Danas je doneseno 80, juče 122, prekjue 92. I masovno, umira-

TABORIŠČE JE PREVZEL NOVI NAMESTNIK KOMANDANTA

Konec tedna preidemo k ameriškemu jedilnemu listu - 100 ton francoskega biskvita -

Izjava poročnika Rosebloom

Namestnik poveljnika taborišča major Patrick O'Leary zapušča taborišče, ker ga dolžnost kliče drugam. Major Leary je izšel iz naših vrst ter je bil kot dober poznavalec križev in težav, s katerimi se morajo boriti priporniki v taborišču, v resnici poklican, da v prehodni dobi tolmači naše želje in potrebe nasproti ameriškemu vojaškemu poveljstvu. Ko se je poslavljaj, je major O'Leary, ki je bil hkratu predsednik Mednarodnega odbora v taborišču, poudaril, da je zmogel težko in odgovorno delo v tem kratkem času pač samo zato, ker je užival občo podporo od strani predstavnikov raznih narodnosti.

Njegovo mesto v poveljstvu taborišča je prevzel poročnik Rosebloom. Ob prevzemu svoje dolžnosti je novi namestnik poveljnika izrazil željo po čim tesnejšem sodelovanju z Mednarodnim odborom. Izjavil je, da bodo ameriška oblastva poslej oskrbevala taborišče z vsem potrebnim, da hi pa rada storila še več, če ne bi bilo toliko stvarnih težkoč. Na vsak način jo treba ohraniti red. Prva njegova skrb po posvočena izboljšanju usode bolnikov, ter žora in otrok. Prehrana se bo dalje stalno izboljševala in konec tedna smemo upati, da bo prešla k ameriškemu jedilnemu listu.

Repatriacija z letali

Poročnik Rosebloom nam sporoča tudi, da se bo repatriacija izvršila naglo kar se da. Za naš prevoz v domovino bo do po vsej priliki uporabljena transportna letala. V zvezi s plenitvami, ki se se po polomu SS raspasle v obžalovanja vredni obliki, jo poročnik Rosebloom resno opozoril, da poslej ne bo dopuščena nobena zaplomba nokdanje nemške vojaške lastnine, bodisi za račun kakšne narodnostne skupine, bodisi

nje ce se jos dugo produziti u oslobodjenom Dachau. Jer sada leze jos velike mase unistenog ljudskog materijala, koje vise ne moze spasiti Sloboda, niti nova covecanska nega i staranje. "Samo za 6 dana februara sam spalio preko 1300 ljudi" prica potisteno Demsar. A od 1. marta dalje, kaze da se zakom pavalu svo u jame, koje su odaydo udaljeno oko 4 km. U jednu jamu se bacalo 500 - 600 leseva. Jamu su kopali svakodnevno oko 60 ljudi. Ako dobijom dozvolu poseticu kolektivna grobnice Neznanih Junaka.

Jam! Pec! Komore! Vesala! Strel! stol! Inkvizicija! Tesko je to saznanje. Optorecava me i tisti kao coveka. Coveka svėsna, da je te svest nekog drugog coveka svėsno izgradila. I košacajuci uz kanal osetim da je tu kanac jedne sramne epohe. Spomenici nacistične kulture - tornjevi stoje demolirani. Kraj njih leze mrtvi njihovi neimari. Pokraj njih redenici zapaljivih mitraljeskih metaka, sto su trebali da popale barake da bi nas na čistini bolje mitraljirali. Neki nacisti leze u kanalu. Voe im alge prekrivaju telo. Leze u hladnoj grobnici, kao sto je bilo hladno njihovo srce za nase patnje. Desno zjape prazne SS-barake, a tamo levo preko zice veselo i prijateljski razgovoraju oslobodjeni ljudi sa svojim junackim, dobrodusnim oslobodiocima.

Dusan Lalevic

V Tihi ocean se prispelo stiri najveće nosilko letal, ki jih ima angloska mornarica, da stopije v akcijo proti Japonski.

za račun poedincev. Vsaka rekvizicija bo dopuščena samo, če jo bo poprej na predlog Mednarodnega odbora odobril ameriški poveljnik. V zvezi s tem bo naše tovariše razveselilo obvestilo, da se bodo v bodočo komande, ki odhajajo iz taborišča po razne vrste materijala za občo potrebe, poslej formirale po narodnostih, tako da bodo v teh komandah samo Jugoslaveni, samo Poljaki itd. Posamezne delovne skupine bodo odbirali narodni odbori sami. Ti odbori pa zato tudi prevzemajo odgovornost, da udeleženci teh komand ne bodo delali na svojo roko neumnosti. Za vsak prekršek, tako n. pr. vstop v kakršnokoli skladišče brez dovoljenja, bo na predlog prizadetega narodnega odbora kaznoval Mednarodni odbor s priporočilom kršitelja, pa tudi z odgoditvijo njegovega povratka domov. Vsaka manifestacija političnega značaja je v taborišču prepovedana.

Oni, ki na vznemirljiv način razširjajo neosnovane obtožbe proti katerikoli izmed tovarišev, bodo takoj aretirani. Prav tako bodo kaznovani oni, ki se ne drže higijenskih predpisov, kar se tiče osebne čistoče in čistoče na blokih in izven njih.

Tovariška gesta francoskih borcev

Poleg teh obvestil, ki se tičejo režima v taborišču in ki smo jih prejeli v zvezi s spremembo v vodstvu, še eno kratko vest, ki bo brez dvoma vzbudila navdušenje med vsemi prebivalci znotraj žične pregraje in ki hkratu kaže visokoga tovariškega duha francoskih borcev za svobodo. V taborišče je prispelo 100 ton biskvita in drugega finega peciva, ki ga je francoska vlada poslala, da se razdeli med one Francoze, ki so sodelovali v organiziranem odporu proti okupatorju. Francoski narodni odbor pa se je v razumevanju položaja nas vseh odločil za tope gesto solidarnosti, da bo pecivo razdeljeno med vse jetnike neglede na narodnost. Tovarišem francoskim borcem iskrena hvala!

Marsikdo si je izmed nas v teh dneh želel in prizadeval, dobiti iz taboriščne shrambe razne vrednostne predmete in spominčke, ki so mu jih bili odvzeli ob vstopu v taborišče. V kratkem bodo ti vrednostni predmeti, knjige, osebni papirji, zdravstveni pripomočki, žepne ure in podobno, vrnjeni lastnikom. Ostale dragocenosti bodo lastniki prejeli šele ob zapustitvi taborišča. Obleko, ki se je ameriškemu poveljstvu nabrala v bližnji okolici, bodo po vsej priliki v dveh, treh dneh začeli razdeljevati med pripornike.

V zvezi s pestrim zabavnim programom, ki ga pripravlja Mednarodni komite, bo na zbornem trgu postavljen gledališki oder, ki bo na razpolago gledališkim družinam posameznih narodov. Prav tako bodo montirani zvočniki, ki bodo razglašali najnovejše vesti in ki bodo s pridom služili tudi prirejanju zborov. Vsi naredni odbori se naprosajo, naj po svojih močeh poskrbe za zabavne prireditve.

Dahaveci čistijo krematorij

V sredo popoldne je prišla iz mesta v taborišče svojevrsna konanda: okrog 50 civilistov, kmetov in meščanov z 12 vozovi - deloma konjske, deloma velovske vprage - da očistijo krematorij, v katerem se je bilo zadnji čas režima SS nabralo okrog 2.000 mrtvecev. Dahaveci so dobili nalog, da trupla, ki so se začela razpadati, -krematoriji zaradi pomanjkanja koksa ni več deloval-odpeljejo na pokopališče in pokopljejo.

ZDRAVSTVENA NAVODILA PREBIVALCEM TABORIŠČA

Priporoča se predvsem uživanje kruha in tople, po možnosti kašnate hrane - Za snago telesa, obleke in postelje

Dostikrat sem si v teku svojega bivanja v Dachau-u zadal vprašanje, kako bi s stališča zdravnika najbolje označil to naše taborišče, in vedno mi je prihajala samo ena beseda na misel: mrtvašnica. Videl sem umiranje v Italiji, medtem na proslulem otoku Rabu, kjer je umrla skoraj polovica naših internirancev od gladi, toda vse to je bila le blede slika tega, kar se je dogajalo prve tri mesece tega leta v Dachau-u, kjer je vsled malomarnosti in zločinskega sistema nemške državne uprave umrlo 10.000 ljudi. Pripomnil bi, da jih je na II. kirurškem oddelku v Ljubljani umrlo letno cca 160, dočim je v Dachau-u za časa epidemije umrlo dnevno dvakrat več, t.j. 300 ljudi. Pri takih številkah se tudi na smrt bolj ali manj navajeni zdravniki zgroze. Toda ni naloga tega članka, opisovati te grozotne dni, ker je to bodoca naloga vseh zdravnikov, ki so bili v Dachau, brez razlike narodnosti, temveč hočem opozoriti tovariše na naslednje:

I z k u s t v a I z P a d o v e

Za mojega bivanja v taborišču v Padovi sem prvič spoznal v praksi takozvano gladovnoččo, t.j. bolezen, ki se pojavlja pri nezadostno in nepravilno hranjenih ljudeh v obliki oteklih nog, zabuhlega obraza in sprememb na ledvicah. Takrat smo večinoma s pomočjo naše socijalne akcije, deloma tudi ob podpori komande, ki se je zbala odgovornosti pred kulturnim svetom (tamošnji zdravniki smo poslali komandantu znanstveno utemeljeno protestno spomenico) utegnili zajeziiti takorekoč ob dvanaesti uri hujše posledice. Umrlo je takrat vsega skupaj le 60 ljudi, dočim smo jih približno 800 rešili. Kako smešno majhna številkla v primeri z dahavskimi astronomskimi! Malu pa so začele prihajati iz Ljubljane vesti, da je marsikateri interniraneec, ki je bil izpuščen iz taborišča, umrl doma, ker se je preobdodel. Slične pojave smo opazovali tudi tu, da so neki ljudje umirali ne zaradi pomanjkanja temveč zaradi preobilice hrane, ki jo od gladi iztrošeni organizem ni mogel prenesti. Po domače bi ta pojav razložil takole: Jaka počasi kakor se je naše telo privajalo gladi, tako počasi moramo tudi preiti na navadno hrano, če nečemo utrpjeti kvarnih posledic na svojem zdravju.

S e s t r a d a n i m j e d o b r a h r a n a
n e v a r n a

Sedanja hrana se razlikuje od prejšnje ne samo po količini, temveč tudi po kakovosti, zlasti v pogledu odstotka maščob in beljakovin, kakor tudi vitaminov. Izmučeno, nedohranjeno telo kratkoma ne prenese take močne hrane. Pri tistih, ki se pregreše v tem pogledu, se pojavi driska in neke vrste notranje zastrupljenje, ki mu mnogi podležejo. V tem pogledu so zlasti škodljive mrzle mastne mesne konzerve. Kako naj ravnamo? V pojasnitev navajam znani primer nudenja prve pomoči pri zmrznjenju. Zmrzlega človeka ne smemo prenesti takoj v toplo sobo, kar bi ustrezalo našemu hotelju, da mu hitro pomagamo, temveč ga moramo najprej ogreti z drgnjenjem v mrzli predsofi. Prenešeno na nas primer, svetujem torej sledeče: Jejto predvsem kruh in toplo kašnato hrano, zvečite dobro in preidite polagoma; n.pr. v enem tednu na mastno, krepko hrano. Izven vsakega dvoma je, da je konzerva okusnejša od kaše. Toda ta živalski nagon, ki ga čutimo bolj ali manj vsi, se mora podrediti razumu, ki hrekuje previdnost. V tem pogledu smo žestorili potrebne ukrepe, ki so se pa žal razbili na neuvidevnosti ljudi. Tako je n.pr. blok 23

dobil namesto konzerv toplo kašo; in ofekt? Ljudje so prodajali odnosno zamenjavali to zanje v začetku edino pravilno hrano za konzerve, vsled tega so dobili drisko in umirajo po blokkih. Tako je zboljšanje hrane rodilo baš nasprotne posledice in to večinoma po lastni krivdi. Pri današnji prenapolnjenosti je uspešna kontrola s strani osebja bloka nemogoča. Vsak mora torej v prvi vrsti paziti sam na sebe in na svoje zdravje. Uvidevni tovariši naj pouče nevedne in one, ki se ne znajo brzdati.

P r e ž e n i m o u š i !

Naslednje pereče vprašanje je uživost. Mislim, da je vsakomur znano, da uš prenaša pegavec. Tudi v tem oziru se stori, kar je mogoče. S pravim ameriškim tempom se je izvedlo razžušenje. Tako je upati, da bo, zlasti ko se bo tabor deloma izpraznil in ko se bodo ljudje popravili od prejšnjega stradanja, tudi v tem pogledu postalo boljše. Dasi razmere niso popolnoma ustrezujoče, je vendar vsak dolžan skrbeti za svojo osebno čistočo, kakor tudi za čistilo obleke in postelje. S takim podrobnim delom osebne higijene bo pomagano tudi v celoti in upravi taborišča, da se lahko čimprej vrnemo na svojo domovo.

Še bolj upravičeno kakor leta 1918. lahko rečemo danes o sebi, da smo seme izkrvavelega naroda. Če nas doslej niso uničile sistematčne uničevalne metode Nemcev in Italijanov, ne uničujmo se še sami! Bedasto bi bilo, pričakovati pomoč od zunaj in od zgoraj. Sami moramo pomagati in to drobno delo posameznika bo olajšalo in omililo težke posledice, na drugi strani pa tudi pospešilo naš povratak v normalne razmere.

Dr.A

T I F U S

Mraz je pritiskal z vso silo, saj je bilo koncem januarja. Ležal sem s tov. Jankom in Tonetom v temnem kotu spalnice na golih deskah, oblečen, odet z ono odejo. Pred dnevi so nam v najhujši zimi pobrali zimske plašče, kasneje celo odejo, tako, da je prisla na dva moza ena. Tov. Tone je imel na sebi le raztrgano platneno srajco in italijansko platneno obleko. Vsa je trepetalo od mraza, a nas trojico je tresla še neka čudna mrzlica. Kaj je to? smo se spraševali. Čudne bolečine v glavi, križu, povsod. Vsaka še tako dobra jed nam je smrdela. In ta čudna omotica?

"Tovariši! Jaz ne morem sam ven. Omotica mi je. Padel bom. Kako bom stal na mrazu vse popoldne?"

Okna so poledenela, zunaj se komaj dani, a vsi moramo iz sobe na ulico, kjer bomo stali, stali. Noge so polne ozeblin. Pa nič ne pomaga. Tristo okostnjakov s tifusom, grižo, prehladom, brez sukenj, deloma odetih z odejami, mora ven na 20 stopinj mraza. In tovariši? Ali si morete misliti večjo propalost od propalosti sobnega starešine Bollarda Viljema, ki je gnal te ljudi, bolne in slabe, in jih stisnil sredi zime, umivati se popolnoma nage in se mokre predstavljati pristojnemu "cimerdinstu", kor sicer brez kontrolne markice niso dobili kosila. In nečlovečnost sobnega starešine Beckmanna, ki je gnal te ljudi na najhujši mraz, če ni slo zlepa pa z udarci metel in palic!

Ležimo v svojem brlogu, polni uši, ki lezejo po nas, in topi melčimo. Proti ušem smo brez moči. Komaj jih obereš in ze si jih ves poln. Pa kdo bi se brigal zanje, saj

njasa volje in je itak vseeno. Tovariša na sosednji postelji so odnesli. Mirno je umrl, ko nad 14 dni ni skoro ničesar použil. Stili so ga, a ni mu šlo. Vsaka jed se mu je upirala. Pa so jih pričeli nositi, nositi. Umirali so drug za drugim in nihče ni točno vedel, zakaj. Dejali so, da je to neke posebne vrste gripa. Topo smo sledili vsi trije, tov. Tone, Janko in jaz, temu umiranju.

Zdravnik? Da, njega smo se bali. Če nisi imel ničesar, da bi mu dal, če nisi imel dobrih zvez, ali če nisi spadal k "personalu" v najširšem smislu, je bilo edino to, da to je poslal v četrto sobo. To je bila soba smrti, soba strahota. Vsi smo se bali te sobe terraje skrivali svojo bolezen, da nas ne bi pognali v njo. Koliko ljudi, ki bi se jih dal rešiti, je pozrla ta soba!

Nekoga večera sem se le opogumil in odta val do zdravnika. Nisem hotel od njega niti zdravil niti da bi me poslal v revir. Ne! Prosil, da, prosil sem ga, čeprav tovariša, da bi me oprostil prisostvovanja pri jutrnjem zboru, da bi lahko ostal ta čas v sobi. Zdravnik je to lahko dovolil.

"Ao, ab! Du Schweinhund! Ali ne vidiš, da jemlje sedaj nimam miru", mi je zatulil pol nemško, pol francosko ter me pahnil, da sem padel kot pobit. S težavo sem se zavlekel do pručice in se dvignil. Srečala sva se s pogledi. "In ti si zdravnik", sem mu dejal v njegovem jeziku. Pobesil je oči. Čez teden dni je njega pobrala bolezen, ki je mučila mene. Šel sem proti svoji sobi, vročina me je kuhala, srce razbijalo, glava bolela, v grlu me je stiskalo. S težavo sem vzdržal solze. Levo od mene ob poti je ležala na tleh dolga vrsta trupel, golih, zamazanih, izsušenih tovarišev. Ko bi oni mogli dvigniti svoj glas obtožbe in pokazati z roko kdo je kriv njihove smrti, bi se morda ustavil njihov kazalec na mnogoterem iz naših vrst.

Smrt je kosila, se režala s širokimi celjustmi. Saj je uprava taborišča skrbno skrbela za nove in vedno svoje žrtve. Komaj se je soba za silo izpraznila, že so prišli novi, zdravi. In kosa smrti je kmalu zašla tudi med nje.

Bilo je lepo jutro v marcu. Sonce je sijalo skozi zamazana okna. Spal sem še, ko me je nekdo krepko potegnil za noge in me odkril.

"Živi!" je vprašal mlad, prijazen istrski mladenič, ki je imel nalogo, vsako jutro poiskati in znositi iz sobe mrtve tovariše. Ta "živ", je šel skozi vso sobo od enega do drugega. Mnogokateri so je razjezili, ker je prebudil iz sladkega sna, vedno pa jih je bilo dovolj, ki se niso več odzvali. Tistega jutra sem se morda prvič zavedel. Ozrl sem se okoli sebe, po skoraj prazni sobi, ne sobi - hlevu. Stisnilo me je. Tam na drugi strani je ležal tov. Urbanija, mlad, svež. Doma ga čakata mlada žena in dete. Ni ga več. Vedel je, da bo umrl.

"Jaz ne bom vzdržal," je dejal večkrat.

Tu spodaj je ležal stari Gregorka, ki nas je do zadnjega bodril. Tudi on je zbolel in slutil smrt, ki jo je mirno čakal. Pa stari Sanci s Kraša.

"Jaz bom šel", mi je dejal. Umrl je tiho kot je bil tih. Še vedel nisem, kdaj se ni več odzval klicu prijaznega Istrana. In tov. Jug? Umrl je skoraj stoje, v rokah dveh tovarišev. Kako bi pozabil Čeha Juriju? Ponoči je vstal in njegov jasni, mlad glas je odmeval po sobi smrti.

"Mamica, maminka! Ti si tu? Kdaj si prišla? Joj mamica?"

Drugo jutro je bil mrtev in njegov mladi obraz, one lepe plave, odprte, a ugasle oči, me vedno spremljalo.

Še dalje sem mislil in štel prazna mesta tovarišev, katerih smrt sem gledal. Bil sem med njimi. Sledil sem njihovem počasnemu odhajanju s sveta. Mirni so bili, umirali so kot junaki, mnogi s šalo na ustih: "Fantje, gremo! Gremo skozi dimniki!" so se šalili in smrt se je široko zarežala za njimi. Slava jim!

Tovariši! Bil je tifus, tifus - pegavec na bloku 25! Ali slišite krik tisočih žrtv, ki jih je ta blok dal tej strašni kugi? Kar nas je ostalo in nam je smrtna kosa prizanesla, se danes vlačimo kot omotični med zdravimi tovariši. Počasi prihaja zdravje v našo kri. Bili smo obsojenci na smrt. Za nas ne bi bilo treba krogelj, ki so nam jih pripravljali.

Sonce svobodne domovine nam bo vrnilo zdravje, ki nam ga je tujina vzela. J.Z.

" R A Z S V I T "

Kar se tiče organizacije tiska, je delavnost jugoslovanske kolonije v dahavskem taborišču vsekakor uvaževanja vredno. Z "Dahavskim Poročevalcem" smo Jugoslovani med vsemi na , ki so tu zastopani, ustvarili prvi in doslej edini list, ki nosi vse oznake modernega dnevnega glasila, kolikor to dopuščajo razmere v taborišču, naši mladini pa gre priznanje, da nam se prednjači. Skupina mladih tovarišev, mladih pesnikov, pisateljev in publicistov je se za časa SS-rožima ilegalno začela izdajati na roko pisan antifasistični list "Razsvit", ki je na tihem krožil med zaupanja vrednimi mladimi tovariši, bodril in pripravljajal novi dobi pot. Zdaj ko se nam je nasmehnilo sonce svobode, je "Razsvit" s četrto številko stopil pred široko javnost kot glasilo glavnega odbora "Jugoslovanske antifašistične mladine". List je lepo in smotrno uredil tovariš Bojan Ajdič, ki sporoča v uredniški listnici, da je bil odziv na vabilo k sodelovanju zelo velik. S prispevki so se javili zastopniki vseh pokrajin Jugoslavije in vseh narodnosti, tako, da je mnogo gradiya ostalo za prihodnje številke, ki izide v nekaj dneh. Številko uvaža kratek članek urednika Bojana "O prvi svobodi", nato pa sledi pestra množica sestavkov v prozi in vezani besedi. Pesmi so prispevali Bruno (Naprej, še naprej), Bojan (Pomladno prvo sonce in Tebi, slovensko dekle), Franci (Umiranje v pozabljenju) in Som (Prvi maj). Alojzije-Crt je prispeval članek "Na praznik vstajenja", Frane piše o "Isi arski omladini", Vlastislav obravnava aktualno vprašanje "Svoboda Korotanu", Peter piše o "Naši borbi", Sub Mijo pa nam prikazuje "Ustanak 13. jula 1941 u Crnoj Gori". List zaključuje članek "Začudenje", ki se dotika doživetij naše mladine ob velikem prelomu. "Razsvit" zasluži pozornost vseh naših tovarišev. K vsebini četrte številke so se povrnemo.

Francozi, Belgijci in Nizozemci se bodo jutri 10. maja skupno spominjali petletnice nemške invazije na njihovo ozemlje.

Današnje številko "Dahavskega Poročevalca" smo tiskateljevo vočji nakladi, da ustrezno povpraševanju.